

**КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
РАДИ «КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою
(протокол № ____ від _____
2024 р.)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

з _____ (дата)

Ректор

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

М.П.

(наказ № ____ від

« ____ » _____ 2024 р.)

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ**

Пояснювальна записка

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 № 904, та у відповідності до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Освітня програма також враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898, та в контексті вимог законодавства, зокрема постанов Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», від 21.08.2019 № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагога-організатора, та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний педагог-організатор закладу освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої програми: професійний розвиток педагогів-організаторів закладів освіти відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогів закладів загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО) необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р., та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Основні завдання:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти;
- поглибити й розширити знання педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації виховного процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній шкільній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти;
- удосконалити вміння педагогів-організаторів закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- сприяти розвитку емоційного інтелекту та ефективної комунікації для створення підтримуючого середовища у закладах освіти;
- забезпечити фахівців знаннями та практичними інструментами для формування психологічно безпечного та сприятливого середовища для всіх учасників освітнього

процесу;

– поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.

Загальні очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері базової середньої освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту повної загальної середньої освіти;
- структури та змісту типової освітньої програми та освітньої програми закладу освіти та типового виховного плану;
- принципів розвитку емоційного інтелекту та ефективних комунікативних стратегій для підтримки безпечного освітнього середовища;
- принципів індивідуального підходу до кожної дитини;
- планування освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти;
- академічної свободи педагогів-організаторів в організації виховного процесу.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- формувати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- організовувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах (прогнозування, проектування, оцінювання тощо);
- формувати в закладі та поза його стінами освітнє середовище, яке сприяє творчій самореалізації учасників освітнього процесу;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;
- ефективно застосовувати комунікативні стратегії для підтримки взаємодії між педагогами, учнями, батьками та колегами;
- створювати та підтримувати психологічно безпечне середовище у закладі освіти
- проектувати власну програму професійно-особистісного зростання – підтримувати й покращувати стандарти професійної діяльності впродовж усього періоду професійної діяльності.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- генерування нових ідей (креативність);
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Укладач програми	<i>Славінська Марина Олександрівна</i> , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення фахової кваліфікації педагогів-організаторів
Мета програми	Професійний розвиток педагогів-організаторів, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Педагоги-організатори
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	120 год / 4 ЄКТС (72 аудиторних годин, 48 годин – самостійна робота)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05 Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); В3 Проектувальна компетентність (В3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації

Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	програма: сайт: https://www.kristti.com.ua/
--	---

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	В с ь о г о д и н	Аудиторні			Само стійн а робот а
			Ле кц ії	Се мі на ри	Прак тичні	
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		6	6	–	–	6
1.1.	Філософські аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій	2	2	–	–	2
1.2.	Російсько-українська війна: історичний, геополітичний та економічний аспекти	2	2	–	–	2
1.3.	Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору	2	2	–	–	2
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		20	–	–	20	20
2.1.	Педагогіка партнерства: забезпечення співпраці в закладі освіти через інтеракцію	2	–	–	2	2
2.2.	Гендерна освіта в концепції Нової української школи	2	–	–	2	2
2.3.	Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ	2	–	–	2	2
2.4.	Ціннісні орієнтири педагога Нової української школи	2	–	–	2	2
Спецкурс «Інклюзивна освіта: теорія і практика»		6	–	–	6	6
Спецкурс «Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	–	–	6	6
Модуль ІІІ. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти		38	–	–	32	18
Інваріантна складова		32	–	–	32	18
3.1.	Волонтерство: основні принципи, цінності та стереотипи	4	–	–	4	2
3.2.	Розвиток дієвого учнівського самоврядування в закладі загальної середньої освіти	2	–	–	2	2
3.3.	Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення	4	–	–	4	2
3.4.	Права людини та дитини: розуміння вертикалі	4	–	–	4	2
3.5.	Модель компетентностей для культури демократії: наскрізне упровадження	2	–	–	2	2
3.6.	Дескриптори компетентностей для культури демократії. Картки «Демократія для всіх»	4	–	–	4	2

3.7.	Упровадження тренінгової програми з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці» в освітню діяльність	4	–	–	4	2
3.8.	Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини	6	–	–	6	2
3.9.	Сучасні освітні тренди: soft skills, професії майбутнього, тимбілдинг	2	–	–	2	2
Варіативна складова		6	–	–	6	–
3.10.	Інструменти впровадження медіаграмотності в освітній процес закладу освіти	2			2	
3.11.	Ефективне використання онлайн-ресурсів для організації патріотичного виховання	2	–	–	2	–
3.12.	Стрес в умовах війни: рекомендації та цифрові ресурси для подолання	2	–	–	2	–
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		8	2	–	6	–
4.1.	Настановче заняття. Вхідне діагностування	2	2	–	–	–
4.2.	Тематична дискусія	2	–	–	2	–
4.3.	Захист проєктів	2	–	–	2	–
4.4.	Вихідне діагностування	2	–	–	2	–

Модуль I. Філософія освіти XXI століття

1.1. Філософські аспекти модернізації освіти в контексті традицій та інновацій

Філософські підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Генеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

1.2. Російсько-українська війна: історичний, геополітичний та економічний аспекти

Розуміння ключових етапів та наслідків конфлікту для освітнього процесу. Як історичні події та геополітичні фактори сформували сучасну ситуацію, а також як війна впливає на економічну ситуацію в Україні та світі. Вплив війни на учнів, їх емоційний стан та сприйняття подій, а також стратегії підтримки учнів у цей складний період. Допомогти педагогам краще орієнтуватися в умовах викладання під час війни, надати практичні рекомендації щодо роботи з дітьми, які переживають стрес, та сприяти розвитку культурної компетентності у взаємодії з учнями.

1.3. Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору

Основи педагогічної етики. Педагогічний етикет: комунікація, взаємодія з колегами та батьками, поведінка в колективі. Створення комфортного освітнього простору (фізичний комфорт, емоційна підтримка). Практичні аспекти реалізації педагогічної етики та етикету.

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Педагогіка партнерства: забезпечення співпраці в закладі освіти через інтеракцію

Впровадження принципів педагогіки партнерства у рамках Нової української школи. Значущість впровадження педагогіки партнерства як центрального елемента в реформуванні української освітньої системи. Особливості формування динамічних і взаємодійних відносин між учнями, вчителями, батьками та суспільством у цілому. Педагогіка партнерства як стратегічний підхід, який сприяє інтеграції інтересів і зусиль всіх учасників освітнього процесу. Новітні педагогічні підходи до налагодження педагогіки партнерства в умовах

реалізації НУШ. Створення та підтримка ефективних взаємодій між усіма учасниками освітнього процесу. Особливості залучення батьків до освітнього процесу, стимулювання учнів до самостійного навчання і критичного мислення, а також забезпечення відкритого та конструктивного діалогу між усіма сторонами. Підвищення рівня підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах партнерських відносин. Специфіка розроблення та організації тренінгів і семінарів для батьків, а також створення навчальних матеріалів для оцінки ефективності партнерських відносин. Механізми впровадження принципів партнерства в освітній процес і розробку практичних інструментів для їх реалізації.

2.2. Гендерна освіта в концепції Нової української школи

Сутність поняття «гендер», «гендер», «стать», «гендерна рівність», «стереотипи», «гендерні стереотипи». Законодавство, що регулює впровадження гендерної рівності у сфері освіти: Закони України, розпорядження КМУ, стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. Види стереотипів. Функції гендерних стереотипів Розуміння сутності та природи стереотипів. Конструктивні прояви гендерних стереотипів. Деструктивні прояви гендерних стереотипів Міфи і реальність у подолання гендерних стереотипів. Гендерно зумовлене насильство Ідентифікація найбільш поширені стереотипи в учасників освітнього процесу.

2.3. Національна ідентичність: суть, складові, етапи становлення та чинники формування у НУШ

Поняття – національна ідентичність, історична правда, історична пам'ять, національні ідеали, національна гідність, національна самосвідомість, патріотизм. Аналіз державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Суть національної ідентичності та її складові. Етапи становлення ідентичності.

2.4. Ціннісні орієнтири педагога нової української школи

Поняття про «цінності», «ціннісні орієнтири». Групи цінностей. Вправа «Острови цінностей». Практикум.

Спецкурс: Інклюзивна освіта: теорія і практика

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. Ідентифікація потреб дітей з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Роль та функції психологів і педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку кожної дитини, незалежно від її особливостей. Методи та стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку дітей, виявлення, вирішення можливих труднощів. Взаємодія психологів, педагогів, інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик та спільного розв'язання проблем.

Сучасні підходи, методики, спрямовані на індивідуалізацію освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами: диференціація завдань, використання різноманітних методів навчання та оцінювання.

Спецкурс: Психолого-педагогічна підтримка учасників освітнього процесу

Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення в дітей різних вікових категорій. Способи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в дітей.

Психічне здоров'я, психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життестійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес.

Опанування прийомами, які сприяють управлінню стресом, відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії, інструменти для підтримки ментального здоров'я в освітньому середовищі. Вправи на стабілізацію психоемоційного стану педагогічних працівників та дітей, на запуск когнітивних процесів у процесі навчання.

Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти

3.1. Волонтерство: основні принципи, цінності та стереотипи

Волонтерство як важлива складова сучасного суспільства. Основні принципи волонтерства, на яких базується волонтерська діяльність. Цінності волонтерів: які цінності спонукають людей до волонтерства; як ці цінності впливають на їхню мотивацію та ефективність. Стереотипи про волонтерство: розвінчування поширених стереотипів.

3.2. Розвиток дієвого учнівського самоврядування в закладі загальної середньої освіти

Цінності прав людини у впровадженні учнівського самоврядування. Законодавче підґрунтя учнівського самоврядування. Внутрішні документи, які регулюють роботу учнівського самоврядування. Функції куратора учнівського самоврядування. Базові принципи фасилітації. Цикл навчання на основі досвіду Д.Колба.

3.3. Трансформація конфлікту: від попередження до вирішення

Поняття – конфлікт, конфліктоген, конфліктна ситуація, трансформація конфлікту, факти/судження, насильницька/ненасильницька комунікація, суперечливі/контраверсійні питання. Конфлікт: причини, типи, фази, стратегії поведінки. Розуміння причин конфлікту і власної поведінки в ньому. Інструменти, що допомагають трансформувати конфлікт. Контраверсійні питання: розбір кейсів.

3.4. Права людини та дитини: розуміння вертикалі

Загальні підходи до розуміння концепції прав людини та дитини. Вертикаль прав людини. Міжнародні документи щодо прав людини/дитини. Зв'язок між потребами та правами людини. Розуміння походження прав людини та зв'язку з повсякденною роботою навчального закладу. Проблеми, які виникають у забезпеченні та захисті прав людини.

3.5. Модель компетентностей для культури демократії: наскрізне упровадження

Модель та складові компетентностей для культури демократії. Кластер компетентностей. Визначення дескрипторів компетентностей. Робота з кейсами щодо практичних дій задля формування поведінки, що демонструє відповідний рівень компетентності.

3.6. Дескриптори компетентностей для культури демократії. Картки «Демократія для всіх»

Дескриптори компетентностей як інструмент планування, моделювання та моніторингу формування компетентностей. Визначення навчальних цілей і результатів для кожної компетентності. Рамки компетентностей для культури демократії. - дескрипторів. Моделювання та аналіз навчальних ситуацій, в яких можна спостерігати поведінку учнів стосовно тієї чи іншої компетентності.

3.7. Упровадження тренінгової програми з національно-патріотичного виховання «З Україною в серці» в освітню діяльність

Патріотизм як суспільна та особистісна цінність. Патріотизм та ідентичність. Патріотизм як запорука національної безпеки. Нові акценти національно-патріотичного виховання. Сучасні підходи та методи у національно-патріотичному вихованні. Форми національно-патріотичного виховання. Виклики і загрози у національно-патріотичному вихованні. Вплив соціокультурних та політичних чинників на національно-патріотичне

виховання у сучасному світі. Розвиток національної самосвідомості та патріотичних почуттів серед молоді в умовах війни. Залучення молоді до національно-патріотичного виховання в умовах сучасного інформаційного суспільства

3.8. Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини

Аналіз основних аспектів змісту програми УХВЛ. Важливість вивчення системи цінностей Хартії в НУШ. Сучасні підходи до виховання та розвитку пріоритетних рис національно-патріотичної культури як важливого чинника громадянського становлення. Ознайомлення з інтерактивними методами впровадження цінностей: «Бути вільною людиною», «Бути відкритим суспільством», «Бути лідером».

3.9. Сучасні освітні тренди: soft skills, професії майбутнього, тимбілдинг

Сучасні освітні тренди. Топ-навичок майбутнього. Професії майбутнього. Тімбілдинг.

3.10. Інструменти впровадження медіаграмотності в освітній процес закладу освіти

Поняття «медіа грамотність», «критичне мислення». Вправи, ігри, вікторини, що формують медіаграмотність. Тулбокс вправ від АУП.

3.11. Ефективне використання онлайн-ресурсів для організації патріотичного виховання

Сучасні тенденції у використанні цифрових технологій для патріотичного виховання. Патріотичне виховання в умовах цифрової ери. Роль онлайн-ресурсів у формуванні національної свідомості молоді. Класифікація онлайн-ресурсів для патріотичного виховання.

3.12. Стрес в умовах війни: рекомендації та цифрові ресурси для подолання

Поняття – війна, стрес, тривожність, гнів, шок, травма, посттравматичний. Стрес, типові реакції на нього та посттравматичний стрес. Поради щодо управління власними стресами. Допомога людині, що знаходиться у стресі. Інтерактивні сервіси, мультимедійні ресурси і мобільні додатки для подолання стресу.

Питання для самостійного опрацювання

1. Виклики і загрози у національно-патріотичному вихованні.
2. Демократія і права людини: шкільні правила.
3. Залучення учнів до участі в громадських проєктах і волонтерській діяльності.
4. Застосування наскрізного підходу у формуванні громадянських компетентностей.
5. Формування лідерських якостей у підлітків.
6. Співпраця з батьками учнів: ефективні методи.
7. Форми національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді з доведеною ефективністю.
8. Сучасні освітні технології та інновації, що можуть бути використані в роботі педагога-організатора.
9. Формування у дітей громадянської позиції та патріотизму.
10. Саморозвиток: як ефективно використовувати час і ресурси.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: <https://bit.ly/3FQSmDs>
2. Вагнер Т., Дінтерсміт Т. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя / пер. з англ. Н. Борис. Київ : Наш формат, 2017. 312 с.
3. Головіна О., «Нова українська школа» Мотивація учнів: менше навчати – більше вивчати. Фінський досвід [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/motyvatsiya-uchniv-menshe-navchaty-bilshe-vyvchaty-finskyj-dosvid/>
4. Діти, активні в громаді. Сценарії освітніх проєктів, що розвивають соціально-громадянські компетентності і вміння вчитися у 4-6 класах. URL: https://www.osvita.org/images/documents/357/dity_aktivni_v_gromadi_ua.pdf
5. Життя з протиріччями. Навчання суперечливих питань шляхом освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ) (навчальний курс для вчителів). [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/Vuhovna/Downloads/navchannya_superechlyvyh_pytan_ua.pdf
6. Запобігання та протидія домашньому насильству : Інформаційні матеріали для фахівців, які працюють з дітьми та молоддю в громадах. – К.: Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики, 2018. – 32 с. [Електронний ресурс]. URL: https://rada.info/upload/users_files/21044600/52186adb6c4ca6398b9c9788a346dbd2.pdf
7. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / Порошенко М. та ін. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
8. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навчально-методичний посібник. Київ, 2018. 174 с.
9. Інструмент демократичного розвитку школи: практичний посібник. Програма підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа». [Електронний ресурс]. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/praktichnij-posibnik-dlya-shkil>.
10. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». Київ, 2018. 140 с. URL: <https://bit.ly/32AKTTK>
11. Концепція розвитку цифрових компетентностей [Електронний ресурс] –Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Textt>
12. Марковська М., «Нова українська школа» 10 онлайн-ресурсів, що знадобляться на уроках [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/10-onlajn-resursiv-shho-znadoblyatsya-na-urokah/>
13. Мельничук О.В., Білошапка Н.І. Психологія ненасильницького спілкування: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавництво «Либідь», 2018. 245 с.
14. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. - Київ, 2018. 252 с.
15. Освітня збірка «Усі різні – усі рівні». Ідеї, ресурси, методи і вправи для неформальної міжкультурної освіти молодих людей та дорослих. – Європейський центр ім. Вергеланда, 2020. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-prav-liudyny-ta-aktivnoi-uchasti-dlia-molodi/osvitnya-zbirka-usi-rizni-usi-rivni>
16. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 483 від 26.04.2022).
17. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: затверджене Наказом МОН від 08.06.2018 № 609.
18. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ МОН від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН від 23.06.2022 №586). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729->

22#Text

19. Рамка компетентностей для культури демократії. Дескриптори компетентностей для культури демократії. Том 2. [Електронний ресурс]. URL: https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/87/RF-CDC-vol-2_ua.pdf
20. Рамка компетентностей для культури демократії. Контекст, концепції та модель. Том 1. [Електронний ресурс]. URL: https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/86/RF-CDC-vol-1_ua.pdf
21. Рамка компетентностей для культури демократії. Рекомендації щодо впровадження Том 3. [Електронний ресурс]. URL: https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/88/RF-CDC-vol-3_ua.pdf
22. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Стеценко В.В., 2016. URL: http://www.la-strada.org.ua/ucp_mod_library_showcategory_65.html
23. Розенберг М.Б. Ненасильницька комунікація: мова життя. Київ: Видавництво "К.І.С.", 2013. 224 с.
24. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р "Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#n13>
25. Роль молоді у трансформації конфлікту: тренерський довідник / Надін Ліамурі-Байя та ін. Рада Європи та Європейська Комісія. 294 с.
26. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : методичні рекомендації /Бочкор Н.П. та ін. Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. 84 с.
27. Технології формування Soft Skills в системі професійної підготовки педагога : навчальний посібник / уклад. Т.Й. Бабюк, Н.Г. Каньоса, С.М. Бабюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 222 с.
28. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: затверджений Наказом МОН від 23.04.2018 № 414 (із змінами).
29. Шлях героя: онлайн-курс/посібник з організації учнівського самоврядування для учнівства. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/publikatsii-vydani-v-ramkakh-prohramy/shliakh-heroia-onlain-kurs-z-rozvytku-uchnivskoho-samovriaduvannia>
30. Як навчати школярів долати гендерні стереотипи : навчально-методичний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: https://gender.org.ua/images/lib/gender_stereotype.pdf